

Dr. sc. Abedin BIKIĆ, redoviti profesor
Univerzitet u Sarajevu – Pravni fakultet
a.bikic@pfsa.unsa.ba

UDK 347.43

347.4/.5

Izvorni znanstveni članak

Rad stigao: 3. travnja 2024.

Rad prihvaćen: 29. travnja 2024.

UGOVORNA PROMJENA DUŽNIKA U OBLIGACIONOM ODNOSU

Sažetak: *Obligacioni odnos je pravna veza između tačno određenih lica. U suvremenoj pravnoj teoriji i praksi općeprihvaćeno mišljenje zasniva se na tome da se prava i obaveze mogu odvojiti od njihove ličnosti. To praktično znači da se subjekti obligacije mogu zamijeniti drugim licima. U našem pravu moguće je promijeniti kako povjerioca, tako i dužnika. Kad se radi o promjeni dužnika naš ZOO razlikuje nekoliko ugovornih načina promjene istog i to: preuzimanje duga, pristupanje dugu i preuzimanje ispunjenja. Ugovornom promjenom dužnika, obligacija ostaje u cijelosti nepromijenjena. Sadržaj obligacije ostaje isti, samo je promijenjena ličnost dužnika.*

Preuzimanje duga je ugovor između dužnika i trećeg lica, kojim treće lice na sebe preuzima dužnikovu obavezu. Da bi sporazum o preuzimanju duga proizvodio željeno pravno dejstvo, potrebno je da na ovaj sporazum povjerilac da svoju saglasnost. Pristupanje dugu je ugovor kojim se treće lice obavezuje povjeriocu da će ispuniti dužnikovu obavezu. Ugovor se zaključuje između povjerioca i trećeg, bez učesća dužnika. Do preuzimanja ispunjenja dolazi ugovorom između dužnika i trećeg, kojim treći preuzima obavezu da umjesto dužnika ispuni dužnu činidbu. Ugovor o preuzimanju ispunjenja proizvodi pravne učinke samo između ugovornih strana, tj. između dužnika i trećeg lica.

Ključne riječi: *ugovorna promjena dužnika, preuzimanje duga, pristupanje dugu, preuzimanje ispunjenja.*

1. Uvod

Obligacioni odnos je pravna veza između tačno određenih lica. To je odnos između dužnika i povjerioca. U tom odnosu povjerilac tačno zna ko mu je dužnik i obrnuto, dužnik poznaje svoga povjerioca. Postavlja se pitanje; je li, u obligacionom odnosu, moguće promijeniti povjerioca ili dužnika, tj. jednog od subjekata obligacije. U rimskom pravu, u starije doba, smatrano je da se prava i obaveze ne mogu odvojiti od njihovih ličnosti. U to vrijeme, u načelu, promjena subjekata obligacije nije bila dozvoljena. Kasnijim razvojem rimskog prava indirektno se pojavila mogućnost promjene subjekata obligacije, bilo da se promijeni povjerilac ili da se izmijeni dužnik, bez promjene sadržaja obligacije¹.

Rimsko pravo je poznavalo dvije specifične promjene dužnika. Prva, to se događalo tako da se novi dužnik, uz saglasnost povjerioca, obvezivao da plati dug umjesto dužnika (expromissio). Ranija obaveza je prestajala a nastajala je druga sa novim dužnikom. Ovdje se radi o pasivnoj delegaciji i prvo potraživanje se gasilo, a umjesto njega nastajalo je novo. Drugi način je tzv. procesualno zastupanje. U ovom slučaju dužnik je ovlastio treće lice (preuzimaoca duga) da se kao dužnikov zastupnik (*procurator in rem suam*) pojavi u parnici sa povjeriocem. Nakon litiskontestacije treći bi postao povjeriočev dužnik. Zbog formule o premještanju subjekata presudom je treći obavezan da ispuni dug, tako da je stari dužnik bio slobodan od svoje obaveze. Dogovor između

¹ Bliže, Ante Romac, Rimsko pravo, Zagreb, 1987. Str. 251.